

Metodiskais materiāls

“Putni, mājdzīvnieki un viņu radītās skaņas”

Bērna valodas attīstībā liela nozīme ir dabas skaņām, to saklausīšanai, atdarināšanai. Tāpēc svarīga loma vārdu krājuma veidošanās procesā ir onomatopētismiem (dabas skaņu atdarināšanai).

Materiāls veidots pirmsskolas un sākumskolas izglītojamajiem priekšstatu un vārdu krājuma paplašināšanai.

Materiālu var izmantot:

- informācijas iegūšanai
- zināšanu nostiprināšanai
- dažādu uzdevumu veikšanai
- spēļu spēlēšanai
- caurviju prasmju veidošanai

Materiālu veidoja Jelgavas pamatskolas "Valdeka"- attīstības centrs logopēde Anita Stāvause.

Putni

Stārķis

Strazds

Žagata

Vārna

Cīrulis

Dzenis

Zvirbulis

Pūce

Bezdelīga

Balodis

Dzeguze

Lakstīgala

Iepazīsti putnus un to radītās skaņas.

Strazds svilpo

Zvirbulis čirkst

Cīrulis trallina

Lakstīgala pogo

Vārna ķerc

Balodis dūdo

Dzeguze kūko

Stārķis klabina

Žagata žadzina

Pūce ūjina

Bezdelīga vidžina

Dzenis kaļ

**Atceries katra putna radītās skaņas.
Savieno vārdus abos stabiņos.**

Dzenis

svilpo

Stārķis

pogo

Strazds

ķerc

Vārna

kūko

Cīrulis

vidžina

Pūce

dūdo

Žagata

kaļ

Zvirbulis

klabina

Bezdelīga

čirkst

Balodis

ūjina

Dzeguze

trallina

Lakstīgala

žadzina

Latviešu sakāmvārdi un parunas par putniem

**Putnu pazīst pēc dziesmas, cilvēku pēc darbiem.
Kurš putniņš agri ceļas, agri slauka deguntiņu.
Putnam nevar līdzī izskriet.**

**Kāda vārna pērta, tāda nepērta.
Neskaiti vārnas braukdams!
Labāk zīle rokā, nekā mednis kokā.
Kā tās vārnas, tā tās žagatas.**

**Apkladzina kā vista olu.
Cāļus skaita rudenī.
Katra pīle savu ezeru liela.**

Mīklas par putniem

Mini mīklas. Atminējumus meklē attēlos.

Balta muiža, sarkans skurstenis.

Maza sieviņa iet pa lauku, pelēks lakats apkārt.

Mazs vīrs, raibi svārki mugurā.

Dienu neredz, nakti redz.

Vīrs niķu niķiem, svārki stiķu stiķiem,
kaula deguns, gaļas bārda.

Latviešu tautasdziesmas par putniem

Atrodi attēlu katrai tautasdziesmai.

**Kūko, mana dzeguzīte,
Zelta laipu laipodama;
Kad pārlūza zelta laipa,
Kūko niedres galiņā.**

**Cīrulītis rillināja
Mana lauka galiņā;
Kā tam bija nedziedāt -
Brālīt`š veda lakstīgalu.**

**Grieze grieza rudzīšos,
Paipaliņa pļaviņā;
Grieze grieza maizes klaipu,
Paipaliņa - siena vālu.**

**Kas dūdoja, kas dūdoja
Viņa meža maliņā?
Tur dūdoja balodīši,
Savu māju taisīdami.**

Nosaki putnus.

Ievieto to nosaukumus dotajās vietās.

Žigu, žagu _____ ,

Jaunas ziņas nēsātāja,

Iznēsāja jaunas vēstis

Pa visāmi mājiņām.

_____ kala visu mūžu

Tēvu tēvu mežiņā;

Man nolūza tēva cirvis,

Sausu egli nocērtot.

Kūko, kūko, _____ ,

Mana tēva tīrumā!

Kas tev kait nekūkot,

Citi putni ligzdu vija.

Dūku, dūku, _____ ,

Kas tavā guzniņā?

- Trīs zirnīši, trīs pupiņas,

Trīs sarkani kukainīši.

_____, mazputniņš,

Tas miedziņa negulēja:

Tas cēlās rītos agri,

Tas priecīgi padziedāja.

Kartiņas - putni

Kartiņas - putni un viņu "dziesmas"

Balodis	dūdo
Dzeguze	kūko
Cīrulis	trallina
Vārna	ķērc
Strazds	svilpo
Lakstīgala	pogo
Pūce	ūjina
Stārķis	klabina
Dzenis	kaļ
Žagata	žadzina
Bezdelīga	vidžina
Zvirbulis	čirkst

Ticējumi par putniem

**Ja putni tup koku galos, tad gaidāms auksts laiks.
Ja zvirbuļi pulcējas baros un trokšņo,
būs putenis un atkusnis.**

**Ja vārnas ķērc baros-
būs sals, ja sēž uz zemes-gaidāms atkusnis, ja uz koku
apakšējiem zariem-būs vējš, ja dejo riņķos- snigs.**

**Ja bezdelīgas lido zemu, būs lietus, ja
laižas virs ūdens, tad lietus būs ilgs.**

Ja mājā dzīvo bezdelīgas, tad mājas ļaudīm labi klājas.

Ja baloža ligzda mājā, tad mājai nedraud ugunsgrēks.

Kuru neēdušu dzeguze aizkūko, tam visu gadu jāstaigā izsalkušam.

Ja cīrulis sāk dziedāt jaunā mēnesī, būs auksts pavasaris, ja vecā - būs silts. Skaties, vēro, lasi ticējumus. Nosaki, kāds būs laiks.

Mīklupanti (J. Baltvilks)

Nosaki un ieraksti atskaņu vārdus (putnu nosaukumus)
vārdiem lazda un zīles.

Kratītā mīkla

Riekstotāji,
kratot lazdu,
izbaidīja
meža _ _ _ _ _

Zīlotā mīkla

Rudens dienā, kad saule
ozolu noglāsta mīļi,
pārskaitīt zīles
ozolā salido raibspārņi _ _ _ _

Anagrammas – putnu nosaukumi

Kas tie par putniem?

Sakārto burtus pareizā secībā. Uzraksti.

Rānva –

Buvirzlis –

Lodabis –

Rulīcis –

Tažaga –

Zugedze –

Gabezlīde –

Cūpe –

Sindze –

Latīkslaga –

Burtu mīklas

Nosaki otro skaņu putna nosaukumā.

Veido vārdus.

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

Mājdzīvnieki un mājputni

Govs

Aita

Zirgs

Cūka

Kaza

Kaķis

Suns

Vista

Zoss

Pīle

Mājdzīvnieku un mājputnu radītās skaņas

Govs mauj

Aita blēj

Zirgs zviiedz

Cūka rukšķ

Kaza blēj

Kaķis ņaud

Suns rej

Vista kladzina

Zoss gāgina

Pīle pēkšķ

Atceries katra dzīvnieka un putna radītās skaņas.

Savieno vārdus abos stabiņos.

Govs

blēj

Zirgs

rukšķ

Kaķis

rej

Vista

pēkšķ

Suns

mauj

Zoss

zviedz

Kaza, aita

gāgina

Pīle

ņaud

Cūka

kladzina

Kādas skaņas vēl rada šie dzīvnieki?

Pievieno tās (klukst, smilkst, šņāc, kviec, bubina)

Raksti izveidotos teikumus.

Sakāmvārdi un parunas par mājdzīvniekiem

Stūrgalvīgs kā auns.

Ietiepīgs kā āzis.

Necel āzi par dārznieku un runci par piena poda sargātāju.

**Svied kaķi ka gribi,
uz kājām kritīs.**

Čakls zirgs iet bez pātagas.

**Anagrammas –
mājputnu un mājdzīvnieku nosaukumi**

Sakārto burtus pareizā secībā.

Uzraksti izveidotos vārdus.

Tisva –

Zaka –

Sikķa –

Līpe –

Girzs –

Nuss –

Laigis –

Kūca –

Vogs –

Tatrīs –

Tautasdziesmas par mājdzīvniekiem un mājputniem

Gotiņ, mana raibaliņa,
Ko tu māvi vakarā?
Vai tu māvi zelta valga,
Vai sudraba laidariņa?

Dziedi, dziedi tu, gailīti,
Ar to kaula deguntiņu!
Dziedādams nopelnīji
Kaņepīšu vācelīti.

Kaķīt's raud, kaķīt's ņaud,
Uz pagales tupēdams.
Kaķīšam, nabagam
Liela pele pasprukusi.

Sunīt's rēja, sunīt's rēja,
Ganu meita parīdija.
Paga, paga, ganu meita,
Norauš' tavu vainadziņu!

Blēj aitiņa, blēj kaziņa,
Nava siena pļāvējiņa;
Kuš, aitiņ, kuš, kaziņ,
Pirkšu siena pļāvējiņu.

Zvietin zviedza kara zirgi,
Karavīrus gaidīdami.
Karavīri zobentiņus
Uz akmeņa tecināja.

Ruk, ruk, cūciņ, silītē,
Brauksim Rīgas pilītē.
Pārvedīs, pārvedīs
Tēvam saldu tabaciņ'.

Dod, māmiņa, kam dodama
Nedod zosu ganiņam;
Zosis kļiedza ezerā,
Es raudāju maliņā.

Mīklas par mājdzīvniekiem un mājputniem

**Divi badās, divi kratās,
Divi virsū skatās.**

Kas pelna maizi ar muti?

**Ne arājs, ne galdnieks, ne kalējs,
bet pirmais strādnieks ciemā.**

**Maļ dienu, maļ nakti,
Ne miltu, ne pelavu.**

**Pa zemi staigā,
Debesis neredz;
Nekas nesāp,
Bet vienmēr sten.**

**Pieši ir – jātnieks nav;
Laiku rāda – pulkstenis nav.**

**Pašai cimdu nav,
Citiem dod.**

**Maza, maza sieviņa,
Simtiem raibu ielāpu.**

(aita, cūka, gailis, vista, gov, kaķis, suns, zirgs)

Sameklē atminējumus attēlos.

Izmantotā literatūra.

Acelāne A. Mīklas.Izlase.- R.: Zinātne, 1969.

Arājs K. Saule sēja sudrabiņu.

Latviesu tautas dziesmu izlase par dabu.- R.: Zinātne, 1972.

Dmitrijevs J. Sveika, vāverīt! Kā klājas, krokodil?- R.: Liesma, 1984.

Filatova M. Āķīgā valodiņa. R.: Zvaigzne ABC, 1995.

Greble V. Latviesu bērnu folklorā. R.: Zinātne, 1973.